

14. Федорчак Н. Західноукраїнські реалії новели В. Стефаника «Камінний хрест» в англійській інтерпретації М. Скрипник / Н. Федорчак // Стефаниківські читання / Прикарпат. ун-т ; редкол. : Л. Кіліченко, В. Кононенко, О. Пилип'юк. – Івано-Франківськ : [б. в.], 1993. – Вип. 2. – С. 71–72.
15. Федорчак Н. Проблема перекладу фразеологізмів творів В. Стефаника англійською мовою / Н. Федорчак // Вісн. Прикарпат. ун-ту. Сер. : Філологія. – 1999. – Вип. 3. – С. 149–152.
16. Struk D. S. A Study of Vasyl Stefanyk "The Pain at the Heart of Existence" / D. S. Struk. – Toronto : University of Toronto, 1973. – P. 43–188.

Кульчицкий Игорь, Калымон Юлия. Количественный анализ новелл В. Стефаника и их англоязычных переводов. В статье рассмотрены актуальность и перспективы использования методов и средств квантитативной лингвистики для исследования украинского языка на примере новелл В. Стефаника. Все большую актуальность приобретают антропоцентричные аспекты изучения языковых явлений в рамках когнитивной лингвистики, о чем свидетельствует растущее число исследований, посвященных изучению идиолекта отдельного человека. В частности, исследования идиостиля писателя стало одним из ведущих направлений современного языкознания. Поскольку эффективными новейшими методами исследования особенностей авторского стиля считают квантитативные статистические методы, они становятся все более актуальным с развитием компьютерных технологий и программного обеспечения, в нашем исследовании эти методы применены для изучения идиостиля В. Стефаника на примере части его новелл и соответствующих их переводов на английский язык, в частности осуществлено и квантитативный, и сравнительный их анализ. Кроме того, проведен сравнительный анализ данных украинских новелл с 11-и 20-томными словарями украинского языка. Определены перспективные направления дальнейших исследований на основе полученных результатов, что позволит значительно расширить спектр исследования украинского языка в целом с помощью статистических методов.

Ключевые слова: квантитативная лингвистика, конкордансер, статистические методы, идиолект, лемма, перевод.

Kulchytskyj Ihor, Kalymon Yuliia. Quantitative Analysis of V. Stefanyk's Short Stories and their English Translations. The article deals with topicality and prospects of quantitative linguistics methods and tools in studying the Ukrainian language on the example of short stories by V. Stefanyk. Nowadays anthropocentric aspects of linguistic phenomena study within cognitive linguistics have acquired great relevance, as can be observed by the growing number of studies devoted to the study of the individual idiolect. In particular, the study of writer's idiolect has become one of the leading areas of modern linguistics. According to modern linguists the most effective methods for such researches are quantitative statistical methods regarding to the development of computer technology and software. Statistical linguistics as a science that deals with the detection and quantitative description of the characteristics and patterns of language and speech is based on the fact that some quantitative characteristics and functional relationships between them may describe the language as a whole or its functional styles. Quantitative and comparative analysis of Stefanyk's short stories and their corresponding English translations was carried out, as well as comparative analysis of data based on Ukrainian language short stories and 11- and 20-volume dictionaries of the Ukrainian language. Abovementioned procedures allowed to make corresponding conclusions about V. Stefanyk's idiolect. Perspective directions of further research based on the obtained results were outlined concerning Ukrainian language as a whole by applying statistical methods.

Key words: quantitative linguistics, concordancer, statistical methods, idiolect, lemma, translation.

Стаття надійшла до редколегії
22.01.2015 р.

УДК 811.112.2'367.624 (436)

Олена Лазебна

Наукові дискусії щодо статусу сучасної німецької мови Австрії

Актуальність цього дослідження зумовлена нагальною потребою узагальнити й теоретично осмислити спостереження сучасних вітчизняних та зарубіжних лінгвістів щодо визначення статусу німецької мови Австрії в загальнонімецькому мовному просторі. Завдяки докладному опису нинішнього співвідношення між мовами німецького й австрійського колективів зносин визначають статус німецької мови Австрії в межах теорії плюри-

Лазебна О., 2015

центризму. Німецьку мову трактують у рамках теорії немоноцентризму, плюрицентризму, що має декілька рівноправних, рівноцінних національних варіантів, які формують літературну норму у своїх національно-державних центрах. Зверхній погляд носіїв німецької мови Німеччини на німецьку мову Австрії як на діалект породив сплеск національної мовної самосвідомості австрійців, які сконцентрувалися на виявленні своєрідних характерних рис німецької мови Австрії, відмінних від німецької мови Німеччини на всіх мовних рівнях. Виявлено три підходи до статусу німецької мови Австрії: австрійсько-національний, німецько-інтегративний, австрійсько-інтегральний. Результати цього дослідження можна використовувати під час подальшого розгляду тенденцій розвитку сучасної німецької мови Австрії.

Ключові слова: ідентичність австрійців, варіант німецької мови, німецька мова Німеччини, німецька мова Австрії, концепція моноцентризму та плюрицентризму, австріцизм.

Постановка наукової проблеми та її значення. Наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. перед вітчизняною й зарубіжною германістикою поставлено нові завдання теоретико-методологічного та практичного характеру у зв'язку з потребою висвітлити проблему визначення статусу німецької мови Австрії, дискусія навколо якої останніми десятиріччями набула особливої гостроти серед мовознавців.

Коли говорять про структуру сучасної німецької мови, то зазвичай зображують її у вигляді трикутника, в основі якого лежать місцеві діалекти, а вершину утворює літературна мова в її усному та письмовому різновидах. На одному з рівнів над діалектами розміщені так звані напівдіалекти, а між ними та вершиною трикутника – побутова (розмовна) форма літературної мови.

Водночас така побудова передбачає співвідношення «нація – мова», але не відображає положення мови інших самостійних «колективів зносин» (націй та груп), які говорять цією мовою, коли вона, виходячи за межі території її поширення, припиняє бути «ідентичною самій собі» [3, с. 6].

«...Національно негомогенна мова як єдина існує лише як абстракція та реалізується на практиці у формі окремих національних варіантів» [11, с. 18]. Єдність полінаціональних, або національно негомогенних, мов зовсім не передбачає обов'язкової тотожності їх національних «іпостасей», а навпаки, заснована на визнанні того, що «...мова може не бути ідентичною самій собі на всій території свого поширення» [7, с. 393]. Стан неідентичності – це і факт багаторазових спостережень, і спільний постулат, оскільки «було б нематеріалістично та недіалектично вважати, що мова, яка обслуговує одну націю, одне суспільство, одну національну культуру та цивілізацію, одну науку та літературу, може мати ту ж природу, що й мова, яка розподіляє ті ж функції між двома націями» [2, с. 17]. Там, де групи людей-мовців однієї мови роз'єднані, мовлення відокремлених об'єднань набуває, урешті-решт, своїх характерних рис [1, с. 112]. Унаслідок використання однієї мови у власному територіальному, історичному та соціальному просторах у ній неминуче розвиваються характерні риси, відповідно до яких мова певної соціальної (національної) спільноти диференціюється від мови іншої національної спільноти [6, с. 11].

Аналіз досліджень цієї проблеми. Відмінності між німецькою мовою Німеччини (далі – НМН) та німецькою мовою Австрії (далі – НМА) протягом тривалого часу привертала увагу таких вітчизняних і зарубіжних дослідників, як А. І. Домашнев, Л. Б. Копчук, Е. Г. Різель, А. І. Атарщикова, О. Я. Остапович, Т. С. Строкіна, У. Аммон, П. Візінгер, М. Клайн, Я. Ебнер, Г. Мозер, Р. Мур, Г. Мйокер, Г. Льофлер, Ю. Рансмайр, І. Райффенштайн, В. Поллак, П. фон Поленц, Р. Шродт, Е. Брукмюллер, М. Бюркле, К. Ф. Храуда, Х. Д. Поль, Г. Шойрінгер. Історичне минуле Австрії, її державний устрій, мовні контакти із сусідніми країнами, нарешті, мовний «саморозвиток» у межах власного «колективу зносин» – усе це разом з австрійським (діалектним за походженням) лексичним багажем визначило своєрідність словникового складу австрійського літературного узусу [3, с. 18]. Національне, державне та політичне життя Австрії таке, що питання мови австрійців, її характер, особливості та взаємини з НМН стають предметом дискусій серед широких верств населення. Під час опису особливостей німецької мови Австрії намітилися дві прямо протилежні тенденції: тенденція до «сепаратизму», тобто визнання автономного розвитку німецької мови в Австрії, і тенденція до «інтеграції», тобто беззастережного визнання австрійцями німецької (неавстрійської) норми [10, с. 6]. Під впливом політичного аспекту проблеми учасники суперечок, залежно від своїх позицій, стверджують, що є особлива австрійська мова, або, навпаки, є єдина німецька літературна мова, а австрійські особливості слід вважати діалектними пережитками. Є і третій погляд, згідно з яким мову австрійців вважають варіантом німецької мови [3, с. 3] в межах теорії плюрицентризму.

Мета статті полягає у виявленні основних підходів до статусу НМА в загальнонімецькому мовному просторі. Поставлена мета передбачає потребу розв'язання таких завдань: 1) з'ясувати відношення понять *поліцентричний / плюрицентричний*; 2) уточнити інтерпретацію поняття *національний варіант німецької мови*.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Поняттєве поле «плюрицентричні мови» розвинулося з двох спочатку відокремлених дослідницьких концепцій, які пізніше були об'єднані [12, с. 43]:

1) уведення російськими мовознавцями поняття *національний варіант мови*;

2) уведення північноамериканськими й німецькими соціолінгвістами поняття *плюрицентричні мови*.

Уведення понять *поліцентричний / плюрицентричний*, які утворилися навколо поняття *мовний центр*, належать американському соціолінгвістові В. Стюарту, який випадково, що є неправильним, приписав це мовознавцю Х. Клоссу. Німецький германіст, який запозичив поняття *поліцентричний* у В. Стюарта, що згодом почало вживатися як «плюрицентричний», наголошував на тому, що поняття *поліцентричний / плюрицентричний* не тотожні у своїх значеннях і не можуть уживатися як синоніми. «Плюри» означає «декілька», а отже, більше, ніж один, у той час як «полі» (або «мульти») означає «багато», а отже, щонайменше три. Плюрицентричні мови – це такі мови, які мають декілька рівноправних, рівноцінних національних варіантів [17, с. 66], що формують літературну норму у своїх національно-державних центрах. Так, В. Хартунг відзначав формування комунікативних спільнот на рівні держави, що повністю узгоджується, як він уважав, з уявленням про плюрицентризм німецької мови [16, с. 58, 66].

У. Аммон пояснює, що плюринаціональність німецької мови довгий час вивчалась і без наведених вище понять, відповідно до уявлень про своєрідні характерні риси німецької мови в Австрії та Швейцарії.

«Речовим доказом» поділу німецької мови на різні мовні центри слугує епізод, наведений у передмові відомої роботи германіста П. Кречмера *«Wortgeographie der hochdeutschen Umgangssprache»* [18] ще 1918 р., який відображає відмінності у вживанні мовних одиниць жителя Берліна та резидента Відня: *«Ein Berliner tritt in Wien in einen Laden und verlangt eine Reisemütze. Der Verkäufer berichtet ihn: "Sie wünschen eine Reisekappe" und legt ihm einige vor. Der Berliner bemerkt: "Die bunten liebe ich nicht". Der Verkäufer übersetzt dies in sein Deutsch: "Die farbigen gefallen Ihnen nicht". Denn der Wiener liebt nur Personen, aber nicht Sachen. Der Berliner fragt schließlich: "Wie teuer ist die Mütze?" Und macht sich unbewußt wieder eines groben Berlinismus schuldig. Teuer bedeutet ja doch einen den normalen übersteigenden übertriebenen hohen Preis; wie teuer ist dies? heißt also: wie übermäßig hoch ist sein Preis? Der Wiener sagt nur: "Was kostet das?". Der Berliner sucht die Kasse und findet eine Aufschrift Kassa. Er verläßt den Laden, weil es früh ist, mit dem Gruß: "Guten Morgen!" und erregt die Verwunderung des Wieners, der diesen Gruß nur bei der Ankunft, aber nicht beim Abschied gebraucht. Der Wiener selbst erwidert den Gruß mit Ich habe die Ehre! Guten Tag! was wieder den Berliner in Erstaunen versetzt, denn den Gruß Guten Tag! kennt er umgekehrt nur bei der Ankunft, nicht beim weggehen. – Der Berliner beitrifft ein Haus, indem er durch die Haustür am Portier vorbei in den Flur tritt, die Treppe hinauf in die erste Etage steigt, klingelt, in den Korridor gelassen wird, von wo man ihn bittet, näher zu treten. Der Wiener geht durch das Haustor in die Einfahrt, steigt am Hausmeister vorbei die Stiege hinauf in den ersten Stock, läutet und wird in das Vorzimmer gelassen, wo ihn das Dienstmädchen hineinspazieren heißt».*

Дослідник не вважав австрійські елементи діалектизмами, визначав їх як географічні відповідники. Однак це визначення було недостатнім, оскільки такі географічні відповідники виокремлюються і в німецькій мові німців та розглядаються як місцеві, територіальні особливості побутово-розмовної мови. Отже, ставити в один ряд із ними австрійські особливості означає, по суті, не визнавати їх як регулярні елементи літературної мови Австрії [3, с. 8]. Погляд Е. Г. Різелі повністю збігається з концепцією П. Кречмера. Дослідниця, наголошуючи на належності цих особливостей до літературної норми мови Австрії, доходить висновку, що «їх потрібно розглядати як лексико-фразеологічні дублети, що перебувають на різних ступенях укорінення у загальний словник літературної німецької мови» [8, с. 163].

Варто зауважити, що минуло близько 100 років відтоді, як написав цей уривок мовознавець П. Кречмер. Деякі приклади вже не відповідають соціальній дійсності. Загалом нині в Австрії більше

не вітаються *Ich habe die Ehre!*, замість *Treppe* та *Etage* використовують у своєму узусі *Stiege* та *Stock*. Слушно зауважує П. Кречмер стосовно тлумачень значень австрійцем таких слів: *Kassa*, *lieben*, *färbig*, проте не в тому сенсі, що для берлінця ці вирази були б незрозумілими. Зникла різниця у вживанні пари слів *teuer sein / kosten*.

Я. Ебнер [15, с. 100–101] пропонує інший уривок, який ілюструє відмінності у вживанні мовних одиниць носіями НМА та НМН на цьому етапі розвитку німецької мови в лінгвосоціумах:

Der Österreicher: "Ein Autofahrer, der sich das Pickerl besorgen wollte, übersah an der Ausfahrt nach dem Autobahnknoten die Vorrangtafel". – "Über die Umfahrung gelangten sie zum Vergnügungspark, wo sie Autodrom fahren und sich auf der Hochschaubahn vergnügten";

Der Deutsche: "Ein Autofahrer, der auf dem Weg zum TÜF war, übersah an der Ausfahrt nach dem Autobahnkreuz das Vorfahrtschild". – "Über die Umgehungsstraße gelangten sie zum Rummelplatz, wo sie Auto-Skooter fahren und sich auf der Achterbahn vergnügten".

При цьому дослідник наголошує, що під час вивчення та дослідження функціонування мовних одиниць у НМН і НМА потрібно враховувати: 1) регіональне вживання слів і в Австрії, і в інших мовних ландшафтах; 2) зміну слів у процесі розвитку мови; 3) міграцію лексичного складу НМА в загальнонімецькому мовному просторі; 4) поняттєвий зміст лексем [15, с. 104].

Три різні погляди щодо статусу НМА, які сформулював та назвав А. І. Домашнев згідно з плюрицентричною теорією, практично збігаються з концепціями П. Візінгера та Р. Шродта, які поділяють різні мовознавці:

1) австрійсько-національна позиція, згідно з якою НМА, повинна розглядатися в австрійському лінгвосоціумі як єдина самобутня «австрійська мова». Цю позицію поділяють М. Клайн [13], Р. Мур [22], В. Поллак [25], П. фон Поленц [24], Г. Мйоккер [19];

2) німецько-інтегративний погляд, згідно з яким власне немає австрійської мовної своєрідності. Представники цього напрямку – Г. Шойрінгер [26], який мовну поведінку австрійців іронічно та глузливо називає «князівсько-королівсько-монархічною» (*kakanisch*), Н. Р. Вольф, Х. Д. Поль [23];

3) австрійсько-інтегральної позиції дотримуються А. І. Домашнев [14], П. Візінгер, Я. Ебнер [15], І. Райффенштайн, які стверджують, що «самостійність мови відносин австрійського колективу повинна розглядатись у сумі її відхилень від мов інших колективів та дотримуватися самостійної норми, не посилаючись на національні та ареальні концепти». Учені обстоюють свої переконання, уважаючи «австрійську німецьку непоганим різновидом німецької мови, а іншою німецькою мовою» [21, с. 25].

Вивчаючи національно-мовні відносини в Австрії, російська дослідниця Е. Г. Різель 1953 р. висуває ідею національних мовних варіантів німецької мови: НМН, НМА й німецьку мову частини населення Швейцарії. Незвичайним видається те, що науковець говорить про німецьку мову всієї Німеччини, а не про німецьку мову ФРН і німецьку мову НДР. Так, П. фон Поленц висуває ідею чотирьох національних варіантів німецької мови: національний варіант німецької мови колишніх ФРН та НДР, австрійський і швейцарський національні варіанти німецької мови [14, с. 348].

Наприкінці 1950-х рр. дослідники все більше зацікавилися питанням відмінних рис у мовах цих мовних колективів від НМН (*Binnendeutsch*). *Binnendeutsch*, визначення, яке слугувало в германістиці для позначення німецької мови Німеччини (Західної й Східної Німеччини), відводилося панівне становище як «головного варіанта», а інші різновиди німецької мови вважали периферійними мовами німецького мовного простору. Такий підхід характерний для Х. Мозера, німецького германіста, який на початку 60-х створив Інститут німецької мови із центром у Мангеймі. Так, у своїй роботі «*Annalen der deutschen Sprache von den Anfängen bis zur Gegenwart*» мовознавець стверджував, що з огляду на те, що німецькомовна територія (*deutscher Sprachraum*) складається з ядра та периферії, до окраїнних регіонів німецького мовного простору, «безумовно», належать Австрія, Швейцарія, Ліхтенштейн [20]. Пізніше, коли почали обговорювати питання національно-державних різновидів (варіантів) сучасної німецької мови, Х. Мозер наголошував на нерівноцінності існування різних «іпостасей» німецької мови. Ці погляди Х. Мозера наражалися на різку та достатньо аргументовану критику мовознавця П. фон Поленца, який виступав проти таких «уніцентричних уявлень про природу й характер єдиної мови, історично укладеної в різних колективних відносинах – самостійних національно-державних спільнотах» [24, с. 216].

Право мови австрійського лінгвосоціуму на визнання самостійності й автохтонності обстоював на науковому рівні Р. Мур 1989 р. у наукових тезах на тему «*Deutsch und Österreichisch: Gespaltene*

Sprache – Gespaltenes Bewußtsein – Gespaltene Identität” [22, с. 74–87]. Наполягаючи на існуванні окремої австрійської мови, свої аргументи мовознавець вибудовував на відхиленні визначення «австріцизм» як риси австрійської мовної своєрідності, оскільки цей термін передбачає певне відношення мови Австрії до НМН як варіанта.

Національний варіант є формою адаптації єдиної літературної мови до умов, потреб і традицій націй – носіїв мови [4, с. 39], такою формою національної мови, яка не виявляє різкі структурні розходження, але водночас набуває автономію, що підтримується й усвідомлюється в межах кожної національної спільноти» [9, с. 100].

Національні варіанти володіють сукупністю таких структурних ознак, які забезпечують їм не тільки стабільність, а й у них закладені тенденції подальшого розвитку в руслі цих форм. І хоч у сучасних умовах національні варіанти однієї мови розвиваються більш або менш паралельно та загальні тенденції до нормалізації будуть постійно призводити до нівелювання відмінностей між ними, усе ж варіанти мови не зливаються повністю [5, с. 14]. Однією з найважливіших ознак та властивостей національного варіанта є суспільна функція, виконувана ним у самостійному національному колективі [5, с. 14].

Отож, дані термінологічної інтерпретації плюрицентризму німецької мови загалом узгоджуються з тими принциповими критеріями, на основі яких російські мовознавці розробили концепцію національних варіантів однієї мови ще в 50–60-ті рр. П. фон Поленц наголошує, що потрібно відвигати від використання «уніцентричних понять», оскільки «наявність плюрицентричних структур німецької культури мовлення» – «беззаперечний факт» [24].

НМА «є багатовимірною діасистемою, яка складається не з дискретних, ізольованих субсистем, а та, що створює соціально та ситуаційно детермінований діалектно-літературний континуум при збереженні діалектів у повсякденному спілкуванні навіть у містах» [6, с. 40].

Якщо мати на увазі різні варіанти німецької мови та представити їх як «архісистему», то можна буде визначити кожний варіант як окрему систему (наприклад австрійська окрема система), а система німецької мови загалом постане перед нами як кореляційна ієрархія, яка є сукупністю окремих систем, у тому числі й німецької. Основною якістю елементів кореляційної ієрархії (тобто окремих систем) є переважання загальних рис, тотожних і подібних рис між ними (інакше ми б мали справу з різними мовами), яким протистоять риси розбіжностей елементів ієрархії між собою (інакше ми б мали справу з мовою, ідентичною самій собі на всій території поширення) [3, с. 10–11].

Взаємоположення та співвідношення двох окремих систем, у цьому разі – австрійської та німецької, А. І. Домашнев зображує як два кола, які налягають так, що основні їх площі утворюють зону ідентичності, а зовнішні ділянки (сегменти) відповідають зонам розходжень між ними (рис. 1).

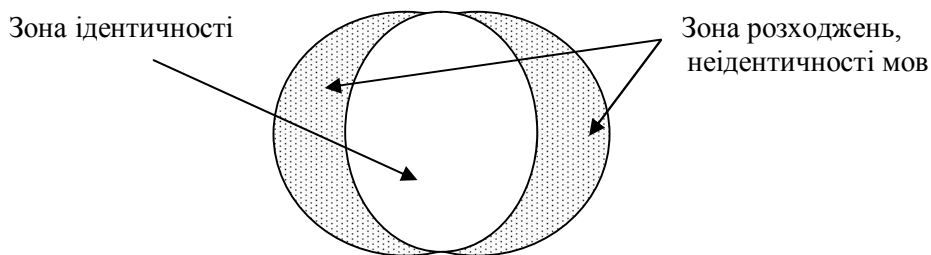

Рис. 1. Кореляційна ієрархія мов (за А. І. Домашнєвим)

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Шлях визначення сутності мовного розходження між австрійською та німецькою системами, як ми бачимо, не був простим: від погляду на австрійські особливості як на явище патологічної властивості в літературній мові – через розгляд їх як територіальних особливостей розмовної мови – до визнання як повноправних елементів, завдяки яким літературна мова Австрії утворює окрему систему. Разом з іншими окремими системами (німецькою та швейцарською) вона входить у загальнонімецьку систему («архісистему»), яка, як зазначає А. І. Домашнев, є, таким чином, кореляційною ієрархією.

На нашу думку, при наведенні доказів і фактів виявлення елементів неідентичності, розходжень із німецькою системою, установлення яких можливе лише через зіставлення австрійської окремої системи з німецькою окремою системою, кореляційна ієрархія загалом може зазнавати деяких змін: зовнішні сегменти можуть розширюватись, а зона ідентичності – зменшуватись.

Перспективи вбачаємо в подальших дослідженнях мовних арсеналів носіїв НМН і НМА, спрямованих на вивчення, пояснення та обґрунтування відмінностей на різних рівнях між НМН й австрійським національним варіантом німецької мови.

Джерела та література

1. Бах А. *Немецкая диалектология // Немецкая диалектография : сб. ст. / пер. с нем. Н. А. Сигал ; [предисл. и примеч. В. М. Жирмунского]. – М. : Инostr. лит., 1955. – С. 92–149.*
2. Брозович Д. *Славянские стандартные языки и сравнительный метод / Д. Брозович // Вопр. языкознания. – 1967. – № 1. – С. 3–33.*
3. Домашнев А. И. *Очерк современного немецкого языка в Австрии / А. И. Домашнев. – М. : Высш. шк., 1967. – 179 с.*
4. Домашнев А. И. *О некоторых чертах национального варианта литературного языка: (к характеристике национальных вариантов современного немецкого литературного языка) / А. И. Домашнев // Вопр. языкознания. – 1969. – № 2. – С. 38–45.*
5. Домашнев А. И. *Современный немецкий язык в его национальных вариантах / А. И. Домашнев. – Л. : Наука, 1983. – 231 с.*
6. Домашнев А. И. *Типология сходств и различий языковых состояний и языковых ситуаций в странах немецкой речи / А. И. Домашнев, Л. Б. Копчук ; Ин-т лингвист. исследований РАН. – СПб. : Наука, 2001. – 165 с.*
7. Мартине А. *Основы общей лингвистики / А. Мартине // Новое в лингвистике. – М. : [б. и.], 1963. – Вып. 3. – С. 366–566 (пер. с фр.).*
8. Ризель Э. Г. *К вопросу о национальном языке в Австрии / Э. Г. Ризель // Ученые записки І МГПІІІЯ. – Харьков : [б. и.], 1953. – Т. 5. – С. 157–171.*
9. Степанов Г. В. *Типология языковых состояний и ситуаций в странах романской речи : монография / Г. В. Степанов. – М. : Наука, Акад. наук СССР, Ин-т языкознания, 1976. – 224 с.*
10. Строкина Т. С. *Функционирование австрийского национального варианта немецкого языка после 1945 года (социолингвистический и стилистический аспекты) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Т. С. Строкина – М. : МГПІІІЯ им. М. Тореца, 1980. – 24 с.*
11. Швейцер А. Д. *Литературный английский язык в США и Англии / А. Д. Швейцер. – 2-е изд., стереотип. – М. : Едиториал УРСС, 2003. – 200 с.*
12. Ammon U. *Die deutsche Sprache in Deutschland, Österreich und der Schweiz. Das Problem der nationalen Varietäten / Ulrich Ammon. – Berlin ; New York : de Gruyter, 1995. – 575 S.*
13. Clyne M. *Pluricentricity: National Variety / M. Clyne // Status and Function of Languages and Language Varieties. – Berlin ; New York : ed. By Ulrich Ammon, 1989. – P. 357–371.*
14. Domaschnew A. *Noch einmal über die nationalen Sprachvarianten im Deutschen / A. Domaschnew // Zeitschrift für germanistische Linguistik. – 1989. – № 17. – S. 342–355.*
15. Ebner J. *Wörter und Wendungen des Österreichischen Deutsch / J. Ebner // Das Österreichische Deutsch. Schriften zur deutschen Sprache in Österreich. In Verbindung mit C. J. Hütterer, H. Moser und I. Reiffenstein. (Hrsg.) von P. Wiesinger. Bd. 12. – Wien : Böhlau Verlag, 1988. – 281 S.*
16. Hartung W. *Podiumsgespräch: Nationale Varianten der deutschen Sprache / W. Hartung // VIII Internationale Deutschlehrertagung, 4–8. Aug. 1986 : Tagesbericht. – Bern, 1986. – S. 57–58, 66–67.*
17. Kloss H. *Die Entwicklung neuer germanischer Kultursprachen seit 1800 / Heinz Kloss. – Düsseldorf : Pädagogischer Verlag Schwann, 1978. – 463 S.*
18. Kretschmer P. *Wortgeographie der hochdeutschen Umgangssprache / Paul Kretschmer. – 2. erg. Aufl. – Göttingen : Vandenhoeck&Ruprecht, 1969. – 641 S.*
19. Möcker H. *Aprikosenklöße? – Nein danke! “Österreichisches Deutsch” – “Deutschländisches Deutsch” / H. Möcker // Österreich in Geschichte und Literatur. – 1992. – № 36. – S. 236–249.*
20. Moser H. *Annalen der deutschen Sprache von den Anfängen bis zur Gegenwart / Hugo Moser. – 2. Aufl. – Stuttgart : J. B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung, 1963. – 74 S.*
21. Moser H. *Österreichische Aussprachenormen – Eine Gefahr für die sprachliche Einheit des Deutschen? / Hans Moser // Jahrbuch für Internationale Germanistik. – 1989. – 21/1. – S. 8–25.*
22. Muhr R. *Deutsch und Österreich(isch) : Gespaltene Sprache – Gespaltenes Bewußtsein – Gespaltene Identität / R. Muhr // Informationen zur Deutschdidaktik. – № 13 (2). – S. 74–98.*
23. Pohl H. D. *Gedanken zum österreichischen Deutsch. Gibt es eine nationale österreichische Variante? / Ernst P. / S. Katsikas (hrsg.) : Sprachnormung und Sprachplanung. Festschrift für Otto Back zum 70. Geburtstag. – Wien : Heinger, 1996. – S. 31–47.*
24. Polenz P. v. *Binnendeutsch oder plurizentrische Sprachkultur? / Peter von Polenz // Ztschr. germ. Linguistik. – 1988. – № 16 (2). – S. 198–218.*

25. Pollak W. Was halten die Österreicher von ihrem Deutsch? Eine sprachpolitische und soziosemiotische Analyse der sprachlichen Identität der Österreicher / W. Pollak. – Wien : Österreichische Gesellschaft für Semiotik ; In-t für Soziosemiotische Studien, 1992. – 170 S.
26. Scheuringer H. Powidldatschkerl oder Die kakanische Sicht aufs Österreichische / Hermann Scheuringer // Internationales Jahrbuch für Germanistik. – 1988. – 20/1. – S. 63–70.

Лазебная Елена. Научные дискуссии о статусе современного немецкого языка Австрии. Актуальность данного исследования обусловлена острой необходимостью обобщения и теоретического осмысления наблюдений современных отечественных и зарубежных лингвистов относительно определения статуса немецкого языка Австрии в общенемецком языковом пространстве. Благодаря подробному описанию соотношения между языками немецкого и австрийского коллективов сношений определяется статус немецкого языка Австрии в рамках теории плюрицентризма. Немецкий язык рассматривается в рамках теории не моноцентризма, плюрицентризма, с несколькими равноправными, равноценными национальными вариантами, которые создают литературную норму в своих национально-государственных центрах. Пренебрежительный взгляд носителей немецкого языка Германии на немецкий язык Австрии как на диалект вызвал всплеск национального языкового самосознания австрийцев, которые сосредоточились на выявлении своеобразных характерных черт немецкого языка Австрии, отличных от немецкого языка Германии на всех языковых уровнях. Выявлены три подхода к статусу немецкого языка Австрии: австрийско-национальная, немецко-интегративная и австрийско-интегральная позиции. Результаты исследования могут быть использованы при дальнейшем рассмотрении тенденций развития современного немецкого языка Австрии.

Ключевые слова: идентичность австрийцев, вариант немецкого языка, немецкий язык Германии, немецкий язык Австрии, концепция моноцентризма и плюрицентризма, австрицизм.

Lazebna Olena. Scientific Discussions about the Status of Modern Austrian German. The research of the difference between German language spoken in Germany and spoken in Austria is an actual problem of modern linguistics. The novelty of the analysis is defined with description the present existence of Austrian German and synthesis of theoretical and applied studies of national varieties. A detailed investigation of the relationship between the two German national varieties will clearly show the status of Austrian German applying the acceptance of German as a pluricentric language. The German language is a polycentric formation with at least four major centers. Pluricentric languages are languages with not only one model center, but several model centers. The acceptance of Austrian German as a dialect or a regional variety of the Standard in Germany underwent a long process of discussion. In addition to this the Austrians are caught between seeking their linguistic identity and differing (between German Standard German and Austrian German) in minor issues. Three approaches to the status of German language in Austria have been identified: Austrian-national, German-integrative and Austrian-integral positions. The problem of the status of Austrian German and the problems associated with it requires the coverage of different aspects.

Key words: the identity of Austrians, variant of German, German Standard German, Austrian German, the concept of monocentric and pluricentric standard languages, austritsyzm.

Стаття надійшла до редколегії
12.01.2015 р.

УДК 811.111'322+811.111'42

Левчук Анна

Штучний інтелект: лінгвістичні аспекти

Штучний інтелект – одна з найновіших галузей інтелектуальних досліджень. У статті запропоновано короткий огляд історії наукової думки, що спричинила формування сучасної теорії штучного інтелекту. Проаналізовано внесок філософії, логіки, математики, когнітивної психології й особливо лінгвістики. Порівняно та обґрунтовано відмінності між сильним та слабким штучним інтелектом із погляду прикладної лінгвістики. Можливість спілкуватись із комп'ютером за допомогою природних мов – одне з ключових завдань штучного інтелекту. Сприйняття, розуміння та опанування мови належать до найважливіших характеристик людського інтелекту. Природна мова входить до основних методів збереження, репрезентації й передачі знань та інформації про світ. У статті також визначено головні прикладні лінгвістичні завдання в царині штучного інтелекту на сьогодні: обробка природної мови, машинний переклад, пошук інформації, синтез та розпізнавання мовлення.

Ключові слова: штучний інтелект, обробка природної мови, пошук інформації, репрезентація знань, машинний переклад, синтез та розпізнавання мовлення, тест Тюринга.